

Oosterse filosofie

Zen

Chinees boeddhisme

Boeddhisme in China

- Opkomst tijdens de Tang-dynastie (618 - 906)
- Reeds bestaande filosofieën: confucianisme & taoïsme
- Vele mahajana-soetra's vertaald
- Missionering: Bodhidarma (5e eeuw)
- Reacties op boeddhisme: neoconfucianisme
  - Zhu Xi (~1200), Wang Yangmin (~1500)
- Verbreiding ch'an-boeddhisme naar Korea & Japan (13e eeuw)
- Hedendaags boeddhisme: door de staat beheerst

Bodhidarma

- Weinig betrouwbare gegevens
- Legendes:
  - Keizer Wu: "Wie bent u?" "Weet ik niet, majesteit"
  - Niet toegelaten tot Shaolin-klooster, gaat hij negen jaar in een nabijgelegen grot naar de muur staren
  - Leerde monniken lichaamsbeheersing en vechtsport
- Woorden staan het inzicht in de weg

Chàn

- Opkomst: 6e eeuw in China
- Samengaan van boeddhisme & taoïsme
- Bodhidharma: "Het gaat niet om de woorden"
- Verspreidde zich naar Vietnam, Korea en Japan
- Japan, 12e eeuw:
  - Eisai → rinzai school
  - Dôgen → Sôtô school

Kenmerken

- Soetra's minder belangrijk
- Zazen: strikte vorm van meditatie
- Overdracht leraar - leerling
- Polariteiten
  - Boeddha-natuur - Sunyata
  - Absoluut - relatief
  - Plotselinge - geleidelijke verlichting

Het absolute

- Absoluut = alles overstijgend
- Verschillend in verschillende filosofieën
  - Plato: het goddelijke
  - Boeddhisme: sunyata
  - Taoïsme: tao
  - Zen: mu
- Het absolute alleen toegankelijk via het relatieve
  - Tao Te Tjing: "Het tao dat genoemd kan worden is niet het eeuwige tao"

Zen in Japan

- Sôtô
  - Meditatie zonder object, anker of inhoud
  - Stichter: Dôgen
- Rinzai
  - Koans, gericht op plotselingen verlichting
  - Ingevoerd door Esai
  - "Samoerai zen"
- Ôbaku
  - "Chinese rinzai"

Begrippen

- Kensho: verlichtingservaring
- Satori: doorbraak van nirvana
- Mu: niets
- Sesshin: retraite
- Zazen: zitmeditatie
- Kinhin: loopmeditatie
- Koan: "onbegrijpelijke" uitspraak of vraag

Satori

Een donderslag onder de helderblauwe hemel.

Alle wezens op aarde openen hun ogen.

Alles onder de hemel buigt.

De berg Sumeru springt op en danst.

Wumen (~1200)

Sôtô meditatie

- Zazen: zitmeditatie
  - Let op adem
  - Desgewenst: mantra of tellen
- Kinhin: loopmeditatie
  - Ter afwisseling met zazen
  - In balans blijven
- Algemeen:
  - Enkel aandacht, niet meer, niet minder

Koans

Onbegrijpelijke uitspraken of vragen, die de toehoorder tot plotselinge verlichting moeten brengen

Twee monniken keken naar een vlag die wapperde in de wind. De ene monnik zei: "De vlag wappert". De tweede monnik zei: "De wind beweegt de vlag".

Huineng hoorde dat. Hij zei: "Niet de vlag, niet de wind; de geest beweegt".

Mu

- Niets, leegte, gewaarzijn zonder object
- Mumonkan (13e eeuwse collectie koans):
Een monnik vroeg Jôshû: "Heeft een hond een boeddha-natuur?"
Jôshû antwoordde: "Mu".
- Robert Pirsig, "Zen and the Art of Motor Cycle Maintenance":
Mu is de toestand van een uitgeschakelde computer

Zen en de kunst van ...

- Haiku's (5 - 7 - 5 lettergrepen)

*Ach oude vijver
een kikker springt er in
geluid van water.*

- Theeceremonie
- Boogschieten
- Kalligrafie

Ryoan-ji Kyoto

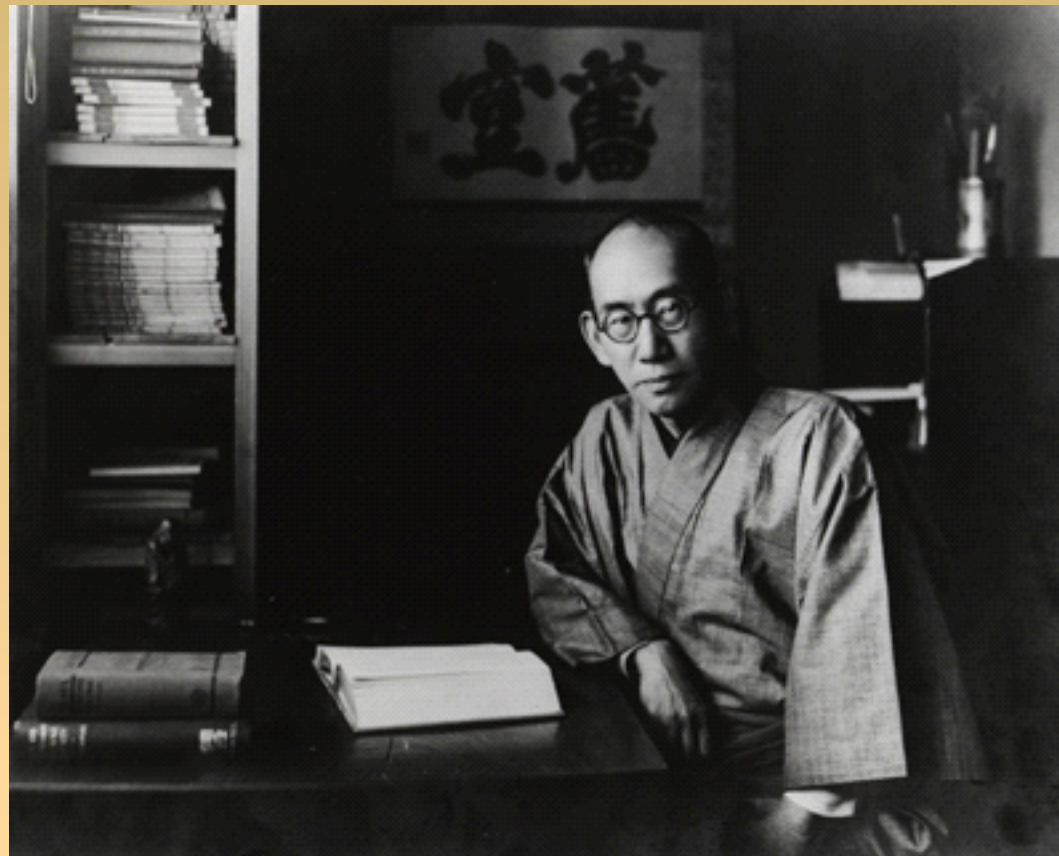

Bruggen tussen oost en west

- Kitaro Nishida: zen filosofie (→ Nietzsche)
- Masao Abe: dialoog boeddhisme - christendom / jodendom
- Shunryu Suzuki: Sôtô praktijk
- Daisetz Suzuki: zen denken
- Alan Watts: zen propagandist
- Thich Nhat Hanh: leraar

Kitaro Nishida (1870 - 1945)

Nishida

- Vader van de Kyoto-school in filosofie
- Pure ervaring primair
  - Gaat vooraf aan subject en object
- Ieder ding reflecteert de hele wereld
- Absoluut niets (mu): ultieme grond
- Westers denken niet radicaal genoeg
  - Heidegger: fenomenologie
  - Nietzsche: nihilisme

Duistere kanten

- Geen verzet tegen Japanse agressie in WO II
  - Zenboeddhisten zegenden zelfs kamikaze-vliegtuigen
- Maar zen-denken:
  - Geen sociale ethiek
  - Gericht op mentaliteitsverandering
  - Individu minder belangrijk
  - + onderdrukkend regime

Mindfulness

- Meditatie is tegelijk doel en middel
  - Oefenen en inzicht verwerven
- Verblijven in hier en nu
- Je niet laten afleiden
- Tegenwoordig vaak buiten context van boeddhisme beoefend
- Heeft uitwerking op hersenstructuren en -functies

Vragen

- Wat heeft zen ons te bieden?
- Kunnen wij wat met koans?
- Kunnen wij wat met mu?
- Zou mindfulness niet ook deel moeten uitmaken van de westerse cultuur?